

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre” Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület;
Felelős kiadó dr. Vida Klára ügyvezető titkár. Szerkeszti: dr. Arató Antal

Köszöntjük Csúcs Ferenc szobrászművészt

Csúcs Ferenc szobrászművész munkássága jól ismert a hazai műbarátok, tárlatlátogatók körében. Művei a Magyar Nemzeti Galéria állandó kiállításán éppúgy megtekinthetők, mint a vidéki múzeumokban vagy az olyan nemzetközi bemutatókon, mint a közelmúltban Finnországban rendezett reprezentatív éremkiállítás.

Az örökifjú művészről egy valamit tudnak kevesen. Azt, hogy az egyik legrégebbi és leghűségesebb tagja a hazai exlibris-gyűjtőket és művészeket összefogó Kisgrafika Barátok Körének. Minden szépre, jóra figyelmező sokoldalú érdeklődése vonzotta és tartotta meg ebben a kis közösségben, melynek tagjai számára mindig sokat jelentett és jelent színes személyisége, barátsága, az egyre sokasodó újabb s újabb műveivel, sikereivel való megismerkedés közvetlen lehetősége. Ezért is köszöntöttük nagy örömmel az elmúlt évben, amikor a VII. Országos Érembiennálén elnyerte „A leghűségesebb város”, Sopron Város Tanácsa díját. Még nagyobb volt az örömünk, amikor művészeti életútja elismeréseként idén februárban a Magyar Köztársaság aranykoszorúval díszített Csillagrendjét vehette át.

Válogatott érméiből ez év május-júliusában az ELTE tanári klubjában szervezett szerény bemutatónk elsősorban erre kívánt emlékeztetni. Valamint arra, hogy a grafikagyűjtők mennyi mindent köszönhetnek Csúcs Ferencnek; hogyan örökítette meg érmein az ex librist is szívesen készítő legjobb grafikusművészeinket. Ennek legutóbbi példája a Stettner Béla emlékérem, amelynek elkészítésével lehetőséget teremtett körünk számára, hogy az 1989-ben alapított Stettner Béla-díj tulajdonosa mara-

dandó bizonyosságot kapjon a Balatoni Kisgrafikai Biennálén elnyert elismerésről. Nem véletlen tehát, hogy kiállításunkon elsősorban Csúcs Ferenc grafikai vonatkozású érmeivel ismerkedett meg az érdeklődő. Ezek sorában említjük meg a Varga Nándor Lajost; körünk közismert elnökét, Fery Antalt; Varga Mátyást; Vertel Józsefet ábrázoló érmeit, de ide sorolhatjuk az ex librist is készítő Kós Károlyról, László Gyuláról készülteteket éppúgy, mint Istókovits Kálmán, Molnár C. Pál stb. emlékét idéző érmeiket. A művészek mellett jeles exlibris-gyűjtők, műpártolók is megjelennek az érmein: Arady Kálmán, Illyés Sándor László, Lenkey István, Semsey Andor, Szij Részó stb. Ezek, valamint a Budapesten rendezett XIII. Nemzetközi Exlibris Kongresszus alkalmából készült emlékérmek, mind Csúcs Ferencnek a grafikai művészetek iránti megbecsülését, alkotóival, gyűjtőivel kialakult meghitt barátságát tükrözik.

A művész születésének 85. évfordulóján ezt a barátságot szeretné megköszönni és erősíteni egyesületünk is. Tagságunk, munkásságának tisztelői nevében további jó egészséget, eredményes alkotómunkát és sok-sok örömet kívánunk Csúcs Ferencnek.

Arató Antal

Fery Antal fametszete

Andruskó Károly hetvenöt éves

A jugoszláviai Zenta város „Thurzó Lajos” Művelődési Központjának katalógusából értesültünk arról, hogy a városban élő, Európaszerte jól ismert *Andruskó Károly* grafikusművész 1990. június 27-én töltötte be 75. életévét. Ebből az alkalomból a Zentai Múzeum gyűjteményes kiállításon mutatta be alkotásait. A 83 tételt felsoroló katalógus szerint a tárlaton nagy számban szerepelt olajfestmények mellett akvarellek, szabad grafikai lapok (monotípiák), minikönyvek és ex librisek is láthatók voltak.

A katalógus előszavában *Hajnal Jenő* ismerteti a művész pályáját. A Zentán született és jelenleg is ott élő művész műterméből eddig 2–3 ezer festmény, hét és fél-ezer szabad grafikai lap, 3750 ex libris, 198 miniatűr könyv és 29 egyéb kiadvány került ki.

A kubikus családból származó *Andruskó Károly* az anyagiak hiánya miatt nem végezhetett főiskolai tanulmányokat. Nyomdász lett és az ország különböző nyomdáiban tevékenykedett. A zentai Udarnik nyomda dolgozójaként ment nyugdíjba. Előbb csak szabadidejében, nyugdíjazása óta minden idejét arra szentelve alkotta meg immár világviszonylatban is imponáló terjedelmű életművét. *Ars poeticáját* egy alkalommal így fogalmazta meg: „Stílusirányzatom nincs, igyekeztem saját utamon járni, és senkinek sem követem nyomdokait, munkám fő célja a humánus kifejezése.” Munkásságának alapvető méltatását *Galambos Ferenc* írta meg a *MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉRTEŚÍTŐ* 1980. évi 2. számában.

Számunkra különösen fontosak ex librisei, melyek száma jelenleg már bizonyosan közel jár a 4000-hoz. A katalógusi előszó szerint *Andruskó Károly* a világ legtermékenyebb ex libris-művésze, akinek az is érdeme, hogy e könyvet védő, őrző kisgrafikát hazájában meghonosította. Amikor a 75 éves művészt a jelentős évforduló alkalmából lapunk hasábjain köszöntjük, benne egyben a KBK egyik legodaadóbb barátját, támogatóját üdvözljük, aki az elmúlt évek során a magyar gyűjtők iránt érzett megbecsülésének is oly sok tanújelét adta.

Dr. Soós Imre

Andruskó Károly linómetszete X3

Perei Zoltán metszetei

Perei Zoltán újabb könyvjegyei

„Perei Zoltán az embernek szárnyalást szán a kedély határtalanságában, hol sem a derű, sem a bánat arca nem végleges.”

B. Supka Magdolna

PEREI ZOLTÁN kisgrafikai sorozatai – már amelyek önálló kiadványként is megjelentek – jól ismertek a grafika barátai előtt. A legújabbakat a *Kisgrafika* 1988. évi 1. számában mutattam be. Kevesen tudják azonban, hogy a művész továbbra is változatlan alkotókedvvel indul újabb és újabb felfedezésekre, s a *Kisgrafikában* ismertetett, tematikusan összefüggő sorozatai a közelmúltban tovább gyarapodtak: *Kovácsoltvaslakatosmunkák* (1988, 100 lap), *Iparművészeti remek* (1989, 78 lap), *Etruszkok* (1989, 52 lap). Míg ezek többnyire a közvetlen vizuális élmények fametszetbe történő átköltései, addig egy másik, az *Exlibrisvázlat* című sorozata, amely több mint félszáz könyvjegyet tartalmaz, e sorok írójának a kérésére született meg 1989-ben.

Noha jól tudjuk, hogy Perei Zoltán a hazai exlibrisművészetnek is ismert személyisége, s a korábbi évtizedekben számos kisgrafikai kiállításon – köztük nemzetközi tárlatokon, mint Luganóban és Besztercebányán – díjat nyert, nem készít gyakran ex librist, a Balatoni Kisgrafikai Biennálékon is szívesebben mutatja be egyéb grafikáit. A megrendelés (különösen, ha az tematikai megkötöttségeket is tartalmaz) megzavarja alkotói programját, annak sajátos öntörvényszerűségeit. Annál nagyobb öröm a számunkra, hogy szívesen fogadta ezt a felkérést, s nem elégedett meg azzal, hogy néhány lapot készítsen, hanem a műfaj sajátos kifejezési lehetőségeit tovább kutatva egy egész tanulmányorozatban foglalta

össze, mutatta be elképzeléseit arról, hogy milyen a jó ex libris. Törekvéseiről a sorozat egésze vall, ezért az összefoglaló, egyes számú cím: *Exlibrisvázlat*. Ez a – valljuk be: túlságosan szerény – cím egyúttal azt is jelzi, hogy az ex librisek készítését ugyanolyan ujjgyakorlatoknak szánta, mint a naponta fába metszett többi kis-méretű fametszeteit. Mint az utóbbiakat, ugyanúgy jellemzi ezeket is a tematikai, kifejezésbeli sokszínűség, a groteszkbe hajló szemlélet, amely megőrizve sajátos ízeit legtöbbször meghitt hangulatot teremt. A feliratok oly módon történő (változatosabbnál változatosabb) elrendezése, hogy azok a kompozíció szerves egészévé váljanak, szintén sajátos, megkülönböztető értéket adnak könyvjegyeinek.

A sorozat lapjai közül jónéhány az Erdélyben élő gyűjtőársaink – Gábor Dénes, Ilyés István, Nagy Ilona, Vincze László és a közelmúltban elhunyt Virágh Zoltán – részére készült. Ők, valamint Hosszú Béla barátunk, aki még a romániai forradalom előtt települt át szeretteihez az NSZK-ba, sokat tettek és tesznek a romániai magyar exlibris-művészet népszerűsítéséért otthon és külföldön egyaránt. Mindezt azért említettem meg, mert jól tükrözi azt, hogy az ex libris gyűjtése, s az annak során kialakuló személyes kapcsolatok milyen jó szolgáltatásokat tehetnek a nemzeti összetartozás, az egymás megismerése és megbecsülése érdekében. Ezt jelképezi két kárpátaljai gyűjtőársunk részére készített könyvjegy is: Dalmay Árpád irodalomkritikus, a beregszászi Ilyés Gyula Magyar Irodalmi Klub vezetője, aki Beregszászon és másutt számos kisgrafikai kiállítást rendezett az elmúlt években; Balla D. Károly Ungváron élő író, a kárpátaljai magyar írók közelmúltban indult folyóirata, a *Hatodik Síp* főszerkesztője.

Arató Antal

Perei Zoltán metszetei

MŰHELY

A XX. század elején készült magyar ex librisek tematikaicsoportosításának lehetőségei

8. Nők, férfiak, aktok az ex libriseken. Gyermek ex librisek.

A századelőn központi probléma volt a férfi és nő megváltozott kapcsolata: a női emancipációról felvetődő vélemények megváltoztatták a férfi és nő közt addig elképzelt merev, alá- fölérendeltségi viszonyt, a pszichoanalízis pedig hozzájárult a lélek legmélyén meghúzódó gondolatok és érzelmek feltárásához, és a rejtélyes, titokzatos érzelmi világ központjába a nő került, akiben az életerő szimbólumát látták. A szecesszió glorifikálta az életet, az étellel átítatott organikus formák bűvöletében élt.

A szecesszió hölgyközpontúsága felidézte a rokokó hölgykultuszát, amikor a művészetet a formában és tartalomban egyaránt megnyilvánuló speciális nőiesség határozta meg, melyben a szépség és finomság, bensősé-

téből sarjad a melankólia, az ábrándozás és elvagyódás az elmúlt korokba vagy a távoli ismeretlenbe. Illúzióik

EZ A KÖNYV ZÉKELY
ALADAR KÖNYVE

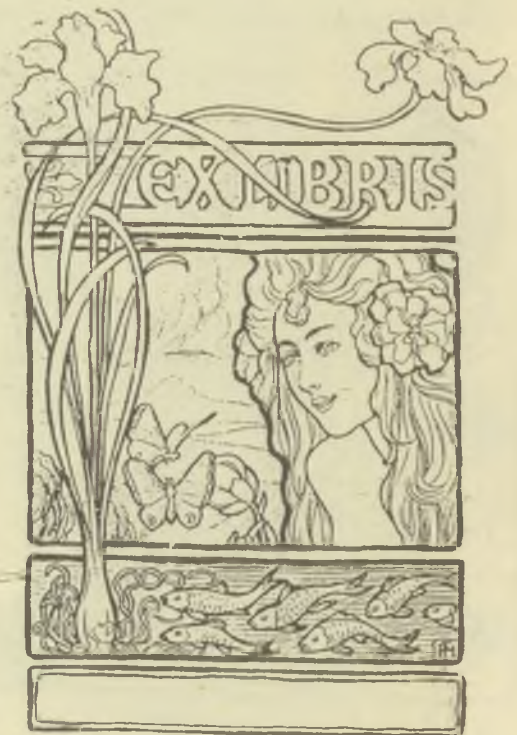
Kozma Lajos rajza P₁

Kozma Lajos rajza P₁

gesség és érzékiség, szerelem és szenvedély fonódott össze szétszakíthatatlanul. A XVIII. századi gálans művészet a századfordulón megihletett néhány művészt. (Bayros túlfűtött erotikájú lapjai a rokokó és biedermeier érzélgős, finomkodó világában gyökereznek.) A magyar ex libris művészetben ily jellegű gazdag életmű nem született, ám – valószínűleg éppen Bayros hatása alatt – a rokokó és biedermeier itt-ott felüti a fejét. A kecses, túlfinomult, mesterkéltnő jellegzetes típusát láthatjuk, akiket természetesen a kortársak igyekeztek a kornak megfelelően átformálni.

A romantikus szellem új erőre kapott és állenyegült a szecesszióban: a dolgok katasztrófális, tragikus szemléle-

Helbing Ferenc rajza P₁

rabjai a szentimentális, álmodozó, szomorkás hölgyek; mint *Kozma Lajos* figurái, akik örök tétlenségre kárthatva mereven, búsan néznek a messzeségbe. Alakjuk sovány, hajukat egyszerűen hátrafésülik, vagy kontyba fogják össze.

Bíró Mihály litográfiája L

Szomorkások azok a hölgyek is, akiknek a személyében a praeraffaelita nőszmény testesül meg, ám az előbb említett romantikus figurákhoz képest külsejük sokkal érzékibb. Különösen *Beardsley* és *Toorop* művészetére jellemző a Jugendstil piedesztálra emelt nőtípusa: kecses, karcsú test, viszonylag, kis fejjel, keskeny vállakkal, sűrű, hosszú, hullámos hajjal, mely a víz áradását idézi, dekoratív, ugyanakkor erotikus asszociációkat kelt, és néha körülöleli a test körvonalát. (*Klimt, Munch.*) A Jugendstil fetiszizálja a szeretett nő egyes testrészeit (haj, szemek, száj), melyben az egész lény, a vágyakozás tárgya tükröződik. A magyar festészetben praeraffaelita típusú nőalak *Gulácsy* művészetében lép színre, az elvágódás, a múlandóság melankóliája tükröződik az arcán, kezében a kor jellegzetes attribútuma, egy szál virág. A kezében virágot tartó hölgy, amint már említettük, az ex libriseknek is kedvelt motívuma volt. A praeraffaelitáktól örökölt nőszmény külső vonásait alig-alig vették át a magyar művészek. Leghívebben talán *Józsa Károly* követte a példát ex librisein: egyik lapján óriási hajzuhatag omlik le a hosszú nyakra, a szenvedő arcra odavonzza a tekintetet a húsos száj. A titokzatos, mélyen erotikus vonások azonban megszelídülnek, mint *Helbing* univerzália ex librisén, jöllehet, a külsőségek még megfelelnek a praeraffaelita elvárásoknak.

Tanúi lehetünk annak, miként foszlik le a titokzatos nőfiguráról minden mélyértelmű szimbolikus tartalom, és megszületik szemünk előtt a világi nő. A forma ma-

nírrá sekélyesedett, beidegződéssé vált. A hajzuhatag eltűnt, kalap takarta el a frizurát, fodros- bodros ruhákba öltöztek a hölgyek, mozdulataik affektáltak, mesterkéltek. A világi hölgy *Rozsnyay Kálmán* több tucat ex librisének főszereplője.

Rozsnyay nem törődik a szélsőségekkel, és csak egyetlen példát említhetünk amikor a démoni, varázslatos erejű asszonyt idézi meg: a kígyós nő érzéki alakja a bűnre csábít. A fatális nő *Messalina*, *Kleopátra*, *Salome*, *Judit* jelmezébe bújtatva fontos korszimbólum, különösen német nyelvterületen jellemző. (*Stuck, Straimann, Klimt* stb.) A vonzó, titokzatos szépségű nők bűnre, kárhozatra csábítottak, és éppúgy felcsigázták az érzékeket és megborzosgatták a kedélyeket, mint a perverz vámpírok és a rejtélyes mosolyú szfinxek. A magyar művészek érzéketlenek voltak mind a túlzott szentimentalizmus, mind az extremítások iránt, az átvett ikonográfiai típusok többnyire ellaposodtak a kezük alatt, ha egyébként tehetségük nem volt elegendő a tartalmat és a formát igaz értékkel felruházni. Valahol mélyen ez a bűnre csábító igéző erő, mely a démonikus nő sajátja, ott lappang *Sassy Antila* egyéni nőfiguráiban.

Szigethy István rajza P1

A szecesszió művészei a nőt rejtélyes, és többnyire negatív vonásokkal ruházták fel, és attól sem tartózkodtak, hogy kimondottan csúnya nőt ábrázoljanak. Ám végsősoron nem döntöttek el egyértelműen, hogy a nő jó-e vagy rossz-e. Az ex libriseken szép számmal láthatók bájos női alakok. A kellem és báj pótolhatatlan érték a nők számára és szépségük elementáris erővel a természet teremtő erejét sugározza, amelyhez a nő szorosabban és

misztikusabban kötődik, mint a férfi. A szecesszió organikus szemléletéből, a természet körforgását szem előtt tartó felfogásából következik, hogy nem csupán a kortalan, örökifjú hölgyeket ábrázolják, hanem a nő életének különböző szakaszait, az élet fontos stációit: láthatjuk a serdülő leányt, a szerelemre csábító asszonyt és a gyermekével az anyát – a Madonna ábrázolásokat a Jugenstil elevenítette fel újra. Az emberi léthez szorosan hozzátartozik a halál, élet nincs halál nélkül, és az art nouveau gyakran felvillantja az élet és halál, létezés és elmúlás problémáját. Rendkívül hatásosak a lét és nemlét, a szép és rút antagonisztikus ellentétere felépülő kompozíciók. Itt találkozunk össze egymással a szecesszió két lényeges témája: a rejtélyes nő és a kiismerhetetlen, megtapasztalhatatlan halál. Az evilági lét hiábavalóságát, a világ látszat mivoltát sejtetik azok a lapok is, amelyeken a hölgyek vanitas szimbólumokkal együtt láthatóak. A vanitas jelképeken kívül a nők számos más tárggyal, jónéhány attribútummal együtt láthatók. Az ilyen típusú művek az allegorikus kompozíciók örökösei.

A női akt az ex libris művészetben különböző érzéseket, érzelmeket fejez ki, olyanokat, amelyeket szavakkal körülírni csak bajosan lehet: finomság, kedvesség, báj, megközelíthetlenség, rejtélyesség, hiúság, érzékiség, kéjvágy, életerő stb. Az akt ex librisek nagy száma rámutat a kifejezési lehetőségek sokoldalúságára. A Jugendstil kezdetén terjedt el a karcsú, nyúlánk nők akt figura. Az emberi test harmonikus felépítése, a végtagok hajlékonysága és a ritmikus mozdulatok kötötték le főleg a művészek figyelmét.

Néhány művész keze nyomán megszületett egy-két egyéni férfi figura. *Kozma Lajos* művészetében a férfiak éppoly kedvelt motívumok, mint a hölgyek, és különös karakterük miatt első pillanatra felismerhetőek. Szellemi rokonság fűzi őket egymáshoz, összeköti őket a búsongó mélabú, a melankolikus, ernyedtt, enervált figurák egy elvont gondolatkör szülöttei; és szinte egyáltalán nem is fontos, hogy férfiról vagy nőről van-e szó. Székely Aladár ex librisén önmagába zárkozva búsong, elméláz egy szárnyas akt. Egészen más jelentést kap a géniusz *Divéky* művészetében: a földtől elrugaszzkodó férfi akt –

legyőzve a gravitációt –, a végtelenbe vágyik. Hasonló hozzá a magasba kívánczó férfiú *Szigethy* művészetében, ám a nap felé vágyakozó szárnyas férfi akt lábát bilincs köti a földhöz, ezzel meghiúsul az álma, nem szabadulhat predestinált fogságából. Ugyanaz a szárnyas figura más kompozícióba helyezve optimista vagy pesszimista hangulatot kelthet. Egyértelműen a művész borulató világnézetének szülöttei *Bottlik* férfiakjai: ideges mozdulatuk kiegyensúlyozatlanságról árulkodik és mélyenrejlő belső feszültségről, míg meztelenségük az ember kiszolgáltatottságát tükrözi. Ezeket az enervált férfiakat lassanként felváltják az erőteljes, izmos figurák: melyek mentesek a szecesszió finom, légies feminin vonásaitól. (*Bíró Mihály, Kmetty, Gergely* művei.)

A gyermek mint motívum nem csupán a gyermekek tulajdonjegyén szerepelhet, hanem a felnőttekén is, jól lehet a kis emberpalánták ex librisein gyakrabban. A kisgyerekek ex librisein főként játékok láthatók: falovacska, bábú, baba és mesefigurák, mesehősök. A mesék tündérszép világából lépett elő a szakállas, kezében könyvet tartó öreg manó a *Nagy* testvérek ex librisén. Minthogy az ex libris művészet a könyvek szeretetéből nőtt ki, a kisgyermeket – a felnőttekhez hasonlóan –, sokszor ábrázolják olvasás közben, amint olvasmányukba zavartalanul belemerülnek. Olykor az olvasásból felnéző, merengő, ábrándos tekintetű lányok tekintenek ránk, másutt ügyetlenül mozgó, nyurga bakfist láthatunk. A pubertáskor átmeneti vonásait, sajátosságait örököltette meg kitűnően *Szigethy*. Akár felnőtt, akár gyermek ex librisein látjuk, a gyermek motívum mindig a felnővekvő, tapasztalatlan, gondtalan, vidám és fiatal életet jelképezi. *Joschik* két művén bájos puttók hada hancúrozik. Meseszerű, keleti hangulatú környezetben, egy elefánt hátán üldögél egy kisgyermek *Tichy Kálmán* ex librisén. A család ritkán látható az ex libriseken, ezért megemlítenéd *Divéky* műve, amelyen két oldalt női és férfi akt látható, középpont pedig a virágkehelyből kibúvó kisgyermek, akit beragyog a napsugár, az újjáéledő élet szimbóluma.

Dr. Horváth Hilda

Fery Antal fametszete X2

A rézmetszés magyar irodalma; századunk rézmetsző-művészete; rézmetszés és kisgrafika Európában

Ha a grafikai műfajok bármilyen technikai vonatkozásával, vagy a grafika történetének bármelyik korszakával foglalkozunk, feltétlenül találkozunk a magyar grafika másfél évvel ezelőtt elhunyt nagy öregjének, Varga Nándor Lajosnak nevével. 1929–1930-ban ösztöndíjasként tanulmányozta a világ legnagyobb metszetgyűjteményét a British Museumban. (Egy társaságban Londonban valaki így mutatta be: Mr. Varga, a második ember a világon, aki a British Museum teljes grafikai anyagát átnézte.) Feljegyzéseiben szomorúan állapította meg, hogy az egymást váltogató grafikai eljárások között talán a rézmetszet leginkább a múlté. Majd így ír: „S ha az elsoványodás, eltűnés okait tudom is vagy tudni vélem, mégis mindig lázadás fog el e nemes technika halála miatt.” Borúlátó sorai ellenére mégis megalkotta a rézmetszésről szóló legjelentősebb magyar művet.

A magyar szakirodalomban elsőként az 1847-ben megjelent *A rézmetszésnek műtana* című művet tarthatjuk számon. Szerzője Majer István esztergomi püspök volt, ki még papnövendék korában kezdett rézmetszéssel foglalkozni. Nem voltak magasabb művészi céljai, csupán híveit akarta kis „ájtatossági képekkel” ellátni. 1842-től már nem foglalkozott a rézmetszéssel. A Ráth György szerkesztésében 1902-ben megjelent *Az iparművészet könyve* is sok szakmai ismeretet tartalmazott. Hosszú időnek kellett eltelnie, amíg 1937-ben megszületett a már említett Varga-féle kis rézmetszet-monográfia. A mester saját kiadásában jelentette meg a könyvet, akár csak két évvel előtte a rézkarcról szólót. Csupán száz példányban jelent meg, így ma szinte megszerezhetetlen. A kis példányszámot a rendelkezésre álló korlátozott anyagi erőforrások indokolták, no meg az a cél, hogy minél több eredeti rézmetszettel lehessen a művet illusztrálni. A 166 olalas könyv első fele a rézmetszés mesterségbeli részével foglalkozik, ahol a szöveget eredeti dúcokról nyomott fametszetű illusztrációk kísérik. A második részben az európai rézmetszés történetét találjuk, utalással a magyar vonatkozásokra. A rézmetszetek javarésze Varga Nándor Lajos műve, kisebb részben Pomogáts Béla metszetei, kinek működéséhez mestere nagy reményeket fűzött. Varga Nándor Lajos a szakmai ismereteket szélesebb körben is hozzáférhetővé tette a Szőnyi István szerkesztésében 1943-ban megjelent *A képzőművészet iskolája* egyik fejezetében, ahol saját rajzai illusztrálják a szöveget. 1962-ben a Képcsarnok Vállalat szakmai tanfolyamán, amelyet ugyancsak Varga Nándor Lajos szervezett, Nagy Zoltán adta elő a rézmetszés technikáját. Az elhangzott előadások anyagából a Múzeumok Rotáuzemében kis könyv készült *Műfajoka rézmetszőművészetben* címmel.

Pár éve hagyta el a sajtót a *Képzőművészet Iskolája*

átdolgozott új kiadása két kötetben, tartalmazva a rézmetszésről szóló fejezetet is.

A magyar rézmetszés történetéről az 1975-ben elhunyt Pataky Dénes írt összefoglaló művet, amelyben települések szerint foglalkozik a rézmetszéssel, valamint a többi mélynyomású műfajjal is. A mű legértékesebb része a katalógus, amely betűrendben vonultatja fel irodalmi utalásokkal és műveik felsorolásával a régi magyar grafika javarészből szerény képviselőit. Minden hiányossága ellenére is mindmáig ez a legteljesebb összefoglalás, átdolgozott új kiadása mindnképpen indokolt lenne. A magyar rézmetszet történetének Tóth Ervin is szentel egy rövid részt *Európai grafika* című művében. Érdekes fejezetét ismerhetjük meg a magyar rézmetszés történetének Tóth Béla *A debreceni rézmetsző diákok* című 1976-ban megjelent művéből.

* * *

Ezt követően röviden tekintsük át, hogy hol áll ez a műfaj az új magyar művészetben? A múlt század második feléből csak Doby Jenő nevét kell megjegyeznünk. Kassán született, nagybátyja, Henszlmann Imre tanácsára három évig Fuchsthaller Alajosnál tanulta a rézmetszést, aki egymaga ezekre menő rézmetszet-illusztrációt készített. Doby legnagyobb vállalkozása a zentai csata rézbemetszése volt, amelyre öt évi határidőt kapott. Arcképek metszésén kívül főleg műmások készítésével foglalkozott.

Az iparművészeti iskolában létesített rézmetsző osztálynak 1884 óta ő volt a tanára. 1907-ben halt meg, de utolsó éveiben már nem foglalkozott grafikával. Későbbi művei között is mind több a rézkarc, mint a metszet.

A XIX. században a rézmetszés régi testébe újjáéledő oltást kapott az acélmetszettel (Varga Nándor Lajos szavai ezek), ami lényegében ugyanaz, csak a megmunkálható anyag más. Stílusbeli és mesterségbeli rokonság alapján tartjuk számon a rézmetszettel együtt a vörösréz,

sárgaréz, horgany, bronz anyagú lemezeket és külön az acélmetszetet. Ez sokkal nagyobb nyomatszámot kibír (12-szeresét), de művészi hatás tekintetében mögötte marad a réznek. Használata néhány évtizeddel meghosszabbította a rézmetszet életét, amely sokáig mint a reprodukció egyik legfontosabb technikája, először a körrajznak, majd a különböző fotókémiai eljárásoknak volt kénytelen átadni a helyét.

Az első világháború után kezdődött a magyar grafika egyik legragyogóbb fejezete. Szőnyi István és társai műveikkel utat találtak a külföld felé is és külföldi szakfolyóiratok mind gyakrabban adtak helyet magyar grafikák reprodukcióinak. A legkedveltebb technika a rézkarc volt, de több művész áldozott néhány jó lappal a rézmetszet

EX LIBRIS

SOUVEREIN

V. Volkamer rézmetszete C2

férfiasan energikus kifejezési formájának: Aba Novák Vilmos, Varga Nándor Lajos, Végh Gusztáv, Pohárnok Zoltán metszetei e műfaj életerejének bizonyítékai. Horváth Endrénél a rézmetszés nem kitérés, hanem egy művészpályát teljesen betöltő kapcsolat. Az ő személye, majd méltó utódja és kiváló munkatársai a rézmetszőművészet fellegvárává tették a Pénzjegynyomdát. Innen indult el a fiatal Vén Zoltán is, akinek ex librisei élénk nemzetközi visszhangot váltottak ki.

A rézmetszés korai történetében is gyakran találunk ilyen technikával készült térképekkel. Ezeknek ornamentikájuk, keretdíszítő képmegoldásaik révén gyakran jelentős művészi értékük is van. A térkép-rézmetszést: carto-chalkográfiát a közelmúltban is művelték. 1927-ben a Honvéd Térképészeti Intézet meghívására Magyarországra jött Österreichische Geographische Institut munkatársa, Anton Blossnitz, akinek vezetésével az intézetben rézmetsző osztály is létesült. Itt ismerkedett meg a nemrég elhunyt Tempinszky István ny. térképész-alezredes a rézmetsző véső kezelésével. Előszeretettel metszette a térképek ornamentális részeit, emblémait és itt szerzett ismereteit főleg a hatvanas években sikerrel kamatoztatta rézmetszetű ex libriseinél.

Napjaink képregnyű művelő grafikusi közül kevesen jutnak el a rézmetszet vonalszépségeinek megalkotására. E kevesek közé tartozik Rékassy Csaba, aki a középkor rézmetszőire jellemző alázattal, biztos rajztudással és nagy fegyellemmel alkotja meg műveit, amelyek a mai ember bonyolult lelkivilágát bölcs humorral megvilágítva, a régi mesterek magas vonalkultúrájával fejezi ki.

* * *

A grafikusművészetek félévezredes terebélyes fájának legintimebb hajtása az exlibris-művészet, illetve, ha az alkalmi grafikákat is számbavesszük, a kisgrafika. Története osztozik a grafikaéval, ugyanazok a stílusáramlatok vezetnek, korszakaiban ugyanazok a jellemző technikák. A 17–18. század magyarországi rézmetszőinek kezéből szép ex librisek is kikerültek: Szelepcsényi György, a pozsonyi Zeller Sebestyén, a budai Binder Jakab Fülöp, a kolozsvári Nagy Sámuel, a debreceni rézmetsző diákok munkái között az ex librisek egyáltalán nem alárendelt jelentőségűek. Csak egy könyvjegyet ismerjük Czetter Sámuelnek, de ez az egy a legszebb európai ex librisek között említhető.

Abban, hogy a mai európai grafikusművészetben a rézmetszet előkelő helyet foglal el, a bélyegművészet mellett nagy szerepe van az exlibris-művészetnek is. Külön ki kell emelni az osztrák rézmetszőket, akik Alfred Cossmann iskolát teremtő működését követik: Teubel, Schimek, Woyty-Wimmer, Ranzoni kissé konzervatív metszetei a nagy mester szellemét idézik. A cseh Jiri Svengsbir nemcsak rézben, hanem acélban is dolgozik. Bélyegein és kis-grafikáin gyakran jelennek meg az arany Prága műemlékei. Néhány évvel ezelőtt Budapesten is volt kiállítása, amikor levetítették a róla szóló színes kisfilmet. Élmény volt látni a művész alkotótevékenységének bemutatását, amint nagyító alatt vezeti vésőjét a fémlemezen. Ezt a kisfilmet a magyar televízió is bemutatta. Bélyegeket metsz – bár kevesebb egyéniséggel – a lengyel Boguslaw Brandt, míg honfitársa, Wojciech Jakubowski miniatűr remekművei között túlnyomórésztben ex librisek szerepelnek. A Német Demokratikus Köztár-

saságból az elhalt Karl Ilgenfritz, Gerhard Stauf és a ma is tevékenykedő Oswin Volkamer nevét jegyezhetjük meg. Heraldikus témákat dolgoztak fel, de alakos kompozíciót is készítettek a dán Johannes és Frederik Britze, apa és fiú. A belga Mark Severin, a holland Wim Zwiers, a francia Michel Jamar, a spanyol Julio Fernandez Saez és még számosan az említett és egyéb országokból műveikkel hirdetik a legnemesebb grafikai műfaj életerejét. Köztudomású, hogy a távol-kelet grafikájában a mélynyomás majdnem ismeretlen és ha művelik is, inkább kuriózumszámba megy. Éppen ezért figyelemreméltó az az érdeklődés, amellyel az európai rézmetszők működését figyelik. 1978 őszén Tokióban egy exlibris-kiállítást rendeztek; az ez alkalommal kiadott könyv helyt adott az európai exlibris-művészet rövid bemutatásának is. Hazánkat jellemző módon három rézmetszet képviselte az illusztrációk között. Ez a kiragadott apróság is jellemző a rézmetszet megbecsülésére.

Semsey Andor
(1917–1986)

(Elhangzott Balassagyarmaton, 1979. okt. 13-án a Horváth Endre emlékére rendezett tanácskozáson.)

G. Stauf rézmetszete C2

HÍREK

Várkonyi Károly kiállítása

Lapunk legutóbbi számában köszöntöttük a 80 éves Várkonyi Károlyt. Ehhez a köszöntőhöz kapcsolódott az

egyesületünk szervezésében rendezettkiállítása a FÉSZEK művészklubban.

A kiállítást július 4-én König Róbert grafikusművész nyitotta meg. A mintegy húsz tablón bemutatott anyag 1928-tól 1988-ig kísérte végig Várkonyi Károly kisgrafikai munkásságát, az első rajzos laptól a ma már jól is-

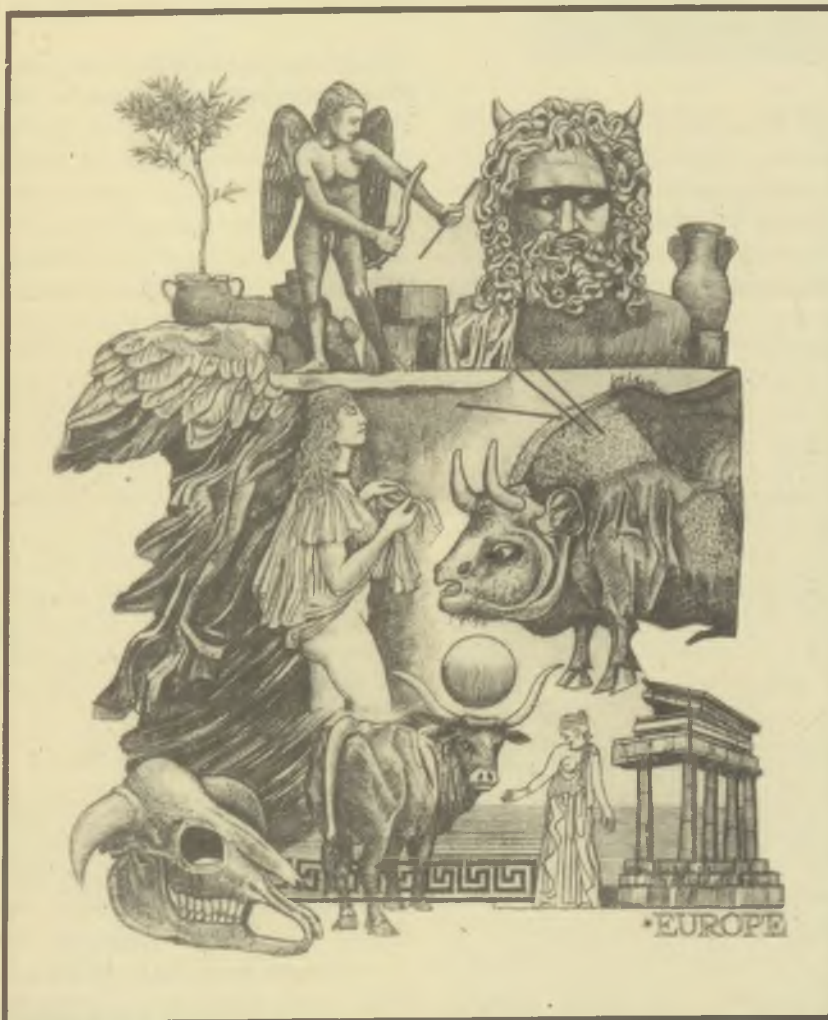
mert fametszetű ex librisekig. Ízelítőül néhány nagyobb méretű grafika – a *Tavaszkvartett*, az *Ifjúság* – is be-

mutatásra került, de láthattuk Csokonai *Békaegérfarc* című művének minikönyvben megjelent kiadásához készült illusztrációit is.

A hangulatos összejövetelem Várkonyi Károly is szólt munkásságáról, arról, hogy számára az alkotás egyféle játékos kísérletezés, életszemlélet, számára a játék és az alkotás – a téma kiválasztásától kezdve a megformálásáig – elválaszthatatlan egymástól. A megnyitón egyesületünk tagjai köszöntötték a Debrecenben élő művészt. A jókívánságok közül ezúttal *Vén Zoltán* grafikusművészt tolmácsoljuk. (A. A.)

Elhunyt Buday György

Ez év június 22-én hunyt el a London melletti Coulsdon szanatóriumában Buday György, a kiváló grafikusművész, a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának egykori vezetője. Munkásságáról, hazai kiállításáról lapunk sokszor megemlékezett, *Megjegyzések az ex libris témájánakváltozásáról* című írását a *Kisgrafika* 1977/2. száma közölte. Ez az írása is jelzi, hogy egyéb, nagy formátumú vállalkozásai mellett, mint pl. a Shakespeare-illusztrációk készítése – nem maradt hűtlen a kisgrafikához, szívesen tartotta a kapcsolatot a hazai műbarátokkal, irodalmi, művészeti közélettel. Mint Czigány Lóránd *Athéni Timon Londonban*, *Buday György halálára* című írásában (Magyar Nemzet, 1990. júl. 9.) hangsúlyozza,

Vén Zoltán
rézkarca C3

utolsó fametszet-sorozata is a magyar irodalom szolgálatának a jegyében készült. A magyar költészetet angol fordításban bemutatandó antológiába 25 portrét készített magyar írókról. (Az antológia nem jelent meg, ám a portrékat közölték a hazai irodalmi folyóiratok.)

Buday György fametszete XI

Buday György eltávozásával nemcsak a magyar grafika egyik meghatározó személyiségétől, hanem az exlibris-művészetünk egyik megújítójától is búcsúzunk. Könyvjegyei, kisgrafikai ma már a műgyűjtők féltve ör-

zött kincsei, ám művésze a tanítványok munkásságában tovább él. Fájdalommal búcsúzunk tőle. (A. A.)

*

FeryAntalt, egyesületünk elnökét ez év márciusában a bolognai EXLIBRIS AKADÉMIA levelező tagjává választotta. Az akadémia igazgató tanácsának döntéséről dr. Remo Palmieri elnök értesítette a művészt. Gratulálunk!

*

Perei Zoltán több mint 50 ex librisét tartalmazó sorozatából Arató Antal gyűjtőtársunk állított össze egy mappát. A kézzel nyomtatott, 30 számozott példányban megjelent mappa ára 500 Ft. Megrendelhető Arató Antal címen.

*

A „Nyomda ördöge” gyakran okoz bosszúságot a szerzőnek, derűs pillanatot az olvasónak. Előző számunk 9. oldalán arról adtunk hírt, hogy az exlibris-gyűjtés enciklopédiáját alkotta meg egy holland szakíró. A hír közzétételére a kéziratban a közlemény első szavait – figyelem felkeltésül – csupa nagybetűvel írta. A szerkesztő a szöveg egységesítését látta jónak, ezért a szedő számára odaírta a megjegyzést: „Kisbetűkkel!” Ezután a kinyomtatott szöveg így látott napvilágot: AZ EXLIBRIS-GYŰJTÉS ENCIKLOPÉDIÁJÁT kis betűkkel alkotta meg X. Y...

*

Szomorúan értesültünk arról, hogy 83 éves korában elhunyt Varga Antal grafikus, aki 28 éve volt tagja egyesületünk pécsi szervezetének. Hosszú évtizedekig dolgozott városi tisztviselőként, s mindig büszke volt arra, hogy hallgatója lehetett Gebauer Ernő festőiskolájának, és hogy szeretett mesterétől kapta az indíttatását a grafikus pályához. Egyéb munkássága mellett számos ex librist készített, s tevékenyen részt vállalt a pécsi klub munkájában. Emlékét megőrizzük.

SZEMLE

A dán gyűjtők NORDISK EXLIBRIS TIDS-SKRIFT c. lapjának 177-178. számában egy svájci hölgy a kutakat ábrázoló ex librisekre hívja fel a figyelmet. Elmondja, hogy a kút mint az életet adó víz forrása, ősidók óta létfontosságú alkotása az emberiségnek. Találkozások hagyományos színhelye, de sokszor viszályok tárgya is volt. Az építészeti szívesen használta fel elemként, a zene és költészet kedves témái közé tartozik napjainkban is. A cikkíró gyűjteményében mintegy száz kutas ex librist tart számon s az ábrázolások az erdőkben, fatörzsből eszkábált forráskutaktól a városok reneszánsz díszkútjaiig terjednek. Több ilyen témájú, saját nevére készült lappal is rendelkezik, így azt feltehetően szívesen cseréli azonos témájú lapokra. Kutas exlibris-tulajdonosok! Íme a cím: Marieluise Hennig, Bergstrasse 441. CH- 5723 Teufenthal.

A folyóiratban egy magyar vonatkozású cikket is találunk. *H.Fogedgaard* „Az okkultizmus az exlibris-művészetben” című cikke ismerteti a misztikus, rejtelmes jelentésű jeleket tartalmazó könyvjegyeket, nem hallgat-

va el véleményét, hogy ez a hiedelemvilág a lét, a természet törvényeinek hiányos ismeretéből fakad. A cikket kísérő 40 illusztráció között szerepel *Petry Béla* Goethe Faust-jának három főszereplőjét ábrázoló lapja. *Gáborjani Szabó Kálmán* fametszete az „örangyal” szerepét fogalmazza képbe: neki köszönhető a meredek partról lezuhanó gyermek csodálatos megmenekülése. Az ex librisnek az is érdekessége, hogy az egykor *dr. Holik Sámuel* részére készült. A neves hittudós a harmincas években az Egri Érseki Jogakadémia professzora volt.

*

SZENT GYÖRGY AZ EX LIBRISEKEN. A Barcelonában megjelenő EX-LIBRIS című folyóirat 1990. júniusi számának egész terjedelmét ennek a témának szenteli. A szerkesztő az előszóban elmondja, hogy Szent György legendájának történelmi alapja van. A mai Törökország területén, Kappadókiában született katonatiszt Diocletianus római császár seregében szolgált. A kereszt-

tény tanokat megismerve megkeresztelkedett, ezért a rómaiak válogatott kínzások után 303- ban lefejezték.

Fery Antal fametszete x2

Szent György a legnépszerűbb, leggyakrabban ábrázolt szentek közé tartozik. A gonoszt jelképező sárkányon aratott győzelme miatt a keresztény lovagok eszményképe lett. Mártírként tisztelik a keleti egyházban is és előbb Grúziát, majd később Oroszországot is a védelme alá helyezték.

A spanyol folyóirat említett különszámában egy-egy tanulmány foglalkozik Szent György ábrázolásaival az angol, a lengyel, a portugál és a svéd ex libriseken. Végül egy tanulmány felsorolja mindazt a 287 ex librist, melyet világszerte a szent ábrázolásával megalkottak. Itt jutottunk el a kiadvány magyar vonatkozásaihoz: Huszonhét ország művészeinek felsorolásában hét magyar alkotó nevét és műveinek adatait találjuk. Közöttük a legtöbb alkotással, szám szerint 5 ex librisrel szerepel *Fery Antal*. Két-két ex libris alkotójaként találjuk a felsorolásban *Kazinczy Gábor* és *Nagy Árpád Dániel* nevét. Egy-egy ex libris alkotójaként szerepelnek: *Erdei Viktor*, *Kass János*, *Kopasz Márta* és *Tempinszky István*.

A remek kiállítású, 44 oldalas folyóiratpéldányban számos illusztráció található. Így a magyar művészek közül bemutatják *Fery Antal* grafikusművészünknek Wiener György részére készült lapját. *Nagy Árpád Dániel* mindkét könyvjegyének reprodukcióját közlik, ezek a néhai dr. Illyés László részére készültek.

Az olvasóban joggal merül fel a kérdés: ki a szerzője ennek a hatalmas adatgyűjteménynek? Ilyen szerteágazó munka meghaladja egy-egy kutató képességeit. Az európaiság fényes bizonyítékaként ezt a tanulmányt egy hét tagból álló nemzetközi szerzőcsoport hozta létre. Köztük olyan neves szakírók is szerepelnek, mint az osztrák *Premstaller* vagy az olasz *Cauti*. A munka összehangolását a barcelonai *J. L. de Yebra* végezte.

Dr. S. I.

*

Az osztrák exlibris-egyesület lapjának (MITTEILUNGEN DER Ö. E. G.) 1990. augusztusi száma igen figye-

lemreméltó cikket közölt a nálunk is jól ismert *Ottmar Premstaller* tollából. A „Korunk képei” című írásban a szerző hiányolja a napjaink történéseit visszatükröző ex libriseket, melyekkel a múltban is ugyancsak ritkán találkozhatott. Ilyen kivételes jelenségnek tartja és képben is bemutatja *Draho Istvánnak* a háború idején, saját nevére készült fametszetű lapját. Ennek felső részén két seereg küzd egymással kaszával-kapával. A képmező alsó része a fakeresztek alatti sírvilágba ad bepillantást: az ellenfeleket jelképező két csontváz megbékélve szorít kezét.

Egy másik példaként a cikkíró a *Krier Rudolf* részére *Bakacsi Lajos* által készített ex librist említi. Ezen a francia forradalom hármass jelszavának („Liberté, Égalité, Fraternité”) felidézésével történik utalás a Közép-Európában 1989-ben történt rendszerváltozásra: Lengyelország, Magyarország, az NDK, Bulgária, Csehszlovákia és Románia felszabadulására a kommunizmus alól. Ugyancsak példaként említi a cikk az NSZK-ban élő *Sos Zsigmond* 1988-ban készült lapját, mely a Romániában folyt falurombolás ellen emelte fel szavát. A két német állam egyesülésének örvendetes eseményei napjaink számos ex librisén ugyancsak megörökítésre kerültek. Ezeket a változásokat a tőlünk távolabb fekvő országok is érdeklődéssel figyelik. A holland *Wim Zwiers* lapján Európa 1945 óta megtett útját összegezi: a lapon Hitlertől Honeckeren át Gorbacsovig terjed az ív, Dubcek és Hável személyének jelenléte mellett a berlini fal ledöntése is szerepel.

*

A Székesfehérvárott megjelenő új kulturális és társadalmi folyóirat, az *Árgus 2.* száma „...mint műhold, amelyet pályára löttek.” *Beszélgetés König Róberttel* címmel közli Bakonyi István interjúját egyesületünk intézőbizottságának tagjával. A székesfehérvári gyermekkor, tanulóévek olyan mozzanatainak a felelevenítése mellett, amelyek hatással voltak, vannak grafikai munkásságára, König Róbert szöveg jelenlegi helyzetéről is: „Én nem pályáiban, hanem mindennapokban gondolkodom ... Fogalmam sincs, hogy ennek az ívnek melyik szakaszában vagyok. Úgy érzem magamat, mint egy műhold, amelyet a pályára löttek, de a programot nem ő kódolta be magának, és nem tudja, hogy mikor ér majd véget a küldetése. Nekem annyi a dolgom, hogy a belém táplált programot végrehajtsam.” A cikket a művész hat fametszetű képgrafikája – köztük a *Szinteszabadon* című sorozat 4 lapja – illusztrálja.

*

A pécsi Kisgrafika Barátok Klubjának tájékoztatója, a *Kalligráfia* idei 3. száma *In memoriam Varga Antal* című írásban méltatja a közelmúltban elhunyt grafikust. Szintén pécsi festő- és grafikusművészre, a 70 éve született *Bizse Jánosra* emlékezik egy másik cikk. A tájékoztatóban részletes híreket olvashatunk a Duna menti országok városainak kisgrafikai találkozásáról. A pécsi klub által meghirdetett s a jövő év tavaszán megrendezendő találkozóra hazai érdeklődők mellett több külföldi művész, gyűjtő is jelentkezett.

KÖNYVEK, KIADVÁNYOK

Lengyel barátaink megemlékezése

Semsey Andorról

Sok igazság rejlik abban a magyar szólásmondásban, hogy csak az hal meg, akit elfelejtenek. Bár *Semsey Andor* immár négy esztendeje eltávozott körünkől, nevével, kiterjedt szakirodalmi munkásságára utaló hivatkozásokkal napjainkban is gyakran találkozunk hazai és külföldi kiadványokban egyaránt. Ezen túlmenően immár a második olyan kiadvány megjelenéséről adhatunk hírt, mely kizárólag az ő személyéről, munkálkodásáról szól. Az első volt *dr. Lenkey István* Semsey-biográfiája, mely még nagy barátunk halálának esztendejében, 1986-ban a hajdúhadházi könyvtár kiadásában látott napvilágot. (Ismeretése a KISGRAFIKA 1987/1. számában található.)

A második kötet nemrég Lengyelországból érkezett és az alábbi, latin nyelvű címet viseli: IN MEMORIAM AMICI POLONORUM ANDOR SEMSEY. Az elmúlt négy évtized a latin nyelvvel is mostohán bánt, ezért a fiatal olvasók számára feltehetően hasznos lesz a magyar fordítás közlése is: „A lengyelek barátja, Semsey Andor emlékére”.

A Varsóban 1989-ben kiadott, 36 oldalas, 16 x 18 cm méretű, keménykötésű könyv három nyelvű elő-szavából

Wojciech Luczak fametszete X2

megtudjuk létrejöttének körülményeit. A sajátos zamatú, lengyel magyarsággal megírt sorokat szó szerint idézzük: „E mappa – lengyel művészek által metszett, Semsey Andor emlékének szentelt ex libriseket foglal magába. Az Elhalt baráti köre – Lippóczy Kornélia és Norbert, Luczak Wojciech, Szymanski Barbara és Janusz, valamint a Tarnowi Magyarbarátok Társasága és e kiadványban szereplő ex librisek alkotóinak jelentős segítségével lett a mappa kiadva 100 számozott példányban.”

Ezt követi a könyv szerzőjeként jelzett *Janusz M. Szymanski* megemlékezése Semsey Andorról, melyet az előszóhoz hasonlóan lengyel, magyar és német nyelven közöl a kiadvány. Ebben az életpálya felvázolása után a szerző elmondja, hogy az elmúlt évtizedekben Budapes-

ten a hivatalos Lengyel Nagykövetség mellett létezett még egy kisebb lengyel követség is: a Semsey család otthona. Ez a meghitt fészek a lengyel–magyar barátságának nem hivatalos központja lett. Nemcsak a falon levő lengyel zászló és címer, a sok lengyel könyv és ex libris jelentette ezt, hanem a házigazda, valamint felesége és gyermekeinek őszinte vendégszeretete, az itt megforduló nagyszámú lengyel művész és gyűjtő iránti megbecsülés is. Erre az önzetlen barátságra emlékezve gyűjtőték össze a kötetbe a Semsey Andor nevére Lengyelországban készült 12 ex librist, melyek alkotói az alábbi művészek: *Wojciech Barylski, Zbigniew Dolatowski, Edward Grabowski, Wojciech Jakubowski, Malgorzata Korolko, Wojciech Luczak, Józef Szuszkiewicz.MD*

A latin kötet címre mintegy visszautalásként, a szövegrész stílusosan egy másik latin mondattal zárul: ABIIT, NON OBIIT. (Eltávozott, nem halt meg.) Lengyel barátaink lélekkel alkotott, gyönyörű kiadványa láttán valóban úgy érezzük, hogy a felejthetetlen Semsey doktor csak testileg távozott, szelleme életművében itt él közöttünk.

Dr. Soós Imre

Deák Ferenc műhelyvallomásai

Az ex libriseiről is jól ismert kiváló kolozsvári grafikusművész *Betű és rajz* című (Kriterion, 1989. 220 lap) könyve az idén került a hazai könyvpiacra. Könyvében

Deák Ferenc rézmetszete C3

a kiterjedt könyvtervezői, címlapgrafikusai, könyvillusztrátori életművel is rendelkező alkotó harminc tételben vezet be az olvasót művészetének e tárgykörökre vonatkozó alapelemeibe. Rajzban és írásban mutatja be, mitől is válik egységes egészzé, művészileg megkomponált, sőt önálló művészi értékeket képviselő alkotássá a könyv. Nem teoretizál, nem elmélkedik, egyszerűen csak arról számol be, hogy ő mit és miért csinál. Egy-egy mű (címlap, illusztráció) esetében a papír, a motívum kiválasztásától kezdve kísérhetjük végig az alkotói folyamatot. S természetesen azt is, hogy pl. miért azt a motívumot kellett választania, s ha már kiválasztotta, milyen lehetőségei vannak még, egyiknek mi az előnye, a másiknak mi a hibája, s végül melyik a jó, legjobb megoldás. Műveletről műveletré, elemről elemre vezet a szerző az olvasót, míg lassan, de annál meggyőzőbben kiderül, miért vált valamelyik megoldás véglegessé.

A könyvet tehát nemcsak Deák Ferenc művészetének kedvelői forgathatják nagy örömmel, hanem mindazok, akik érdeklődnek a grafika, a könyvművészet iránt. Számunkra, számukra fontos alaplum, kiváló vizuálpedagógiai munka.

Arató Antal

Egy ismerős dinasztia – kisgrafikákon

Ez év márciusában különös mappát kaptam Romániából. Alkotója *VinczeLászló* Marosvásárhelyen élő grafi-

kusművész, aki a kisgrafikai, ex librisei révén a közelmúltban egyre ismertebbé vált a hazai és külföldi gyűjtők körében. (Vö. Gábor Dénes: Vincze László kisgrafikai. Kisgrafika, 1989. 3. sz.)

A mappa linóleumba metszett címlapjának szövege a következő: *The Dynasty by Vincze*. A sorozat lapjait szemlélve – melyek a királyt, a királynét, a nagyherceget, a hercegnét, az ifjabb herceget s végül a királyi macskát és kutyát ábrázolják egy-egy lapon – az érdeklődő könnyen felismerheti, hogy azok az egykor olyannyira rettegett Condukátort s dinasztíává növekedett famíliáját személyesítik meg. Nota bene: az 1988-ban készült sorozatot ezért nem volt tanácsos korábban forgalomba hozni. Pedig a fél vagy egész alakos meztelen figurák a köznapi értelemben nem emlékeztetnek valóságos megfelelőikre. A király Don Quijote-i bajusszal és szakállal jelenik meg előttünk, ám a homlokára meredő hajtincsei sötét, erőszakos tekintetet takarnak. Mindez egyértelműen sejteti: míg a nemes lovag nemes célokért idült harcba egy ellehetetlenült, letűnt eszmerendszer jegyében, a király – bár szándékai merőben mások – szintén hasonló elmúlásra van ítélve. A figurák fején bohócsapkákra emlékeztető koronák, s különösen a női alakok (aktok) durva, kiáltóan a testi erőszakra is utaló megfogalmazása, a királyné egy pontra figyelő, meredt tekintete (hányszor láthattuk, hogyan függesztette azt istenített urára), karvalycsőrre emlékeztető mellei, vagy másutt (a hercegkisasszony portréján) megjelenő fanyar mosolya, az ifjabb herceg disznópofája, a királyi állatok ijesztő vérszomjassága bárki számára nyilvánvalóvá teszi a dinasztia azonosításának egyetlen lehetőségét.

A sorozat nemcsak Vincze Lászlónak a karikatúrával való korábbi elkötelezettségének egyik tanúbizonysága, hanem érdekes kordokumentum is.

Arató Antal

Vincze László linómetszetei X3

EGYESÜLETI ÉLET

89 éves
Boltizár Endre
Sterbenz Károly

88 éves
Lippóczi Norbert

84 éves
dr. Katona Gábor

82 éves
Fery Antal

81 éves
Farkas István

80 éves
dr. Krier Rudolf
Makkai Piroska
Szentesi Flórián

75 éves
Andruskó Károly
Kovács József

70 éves
Ónódy Miklósné

60 éves
dr. Kertész Dénes
Moskál Tibor

Kívánunk Mindannyiuknak jó egészséget, jó kedélyt és további sikeres gyűjtést.

*

Az előző számban közölt névsor hibás, az érintett tagok elnézését kérve, az alábbiakban közöljük a helyesbített adatokat, valamint az időközben csatlakozó tagtársaink nevét:

dr. Bakondi Béla	Sárvár,	Entzbruder 25	9600
Bauer János	Pécs,	Enyezd u. 7. I. 6.	7632
Fery Antal	Budapest,	Fehérvári út 7.	1117
Király Zoltán	Budapest,	Andrássy út 1.	1061
dr. Lenkey István	Debrecen,	István út 119. II. 6.	4031
Mayer József	Budapest,	64. Pf. 21	1378
dr. Medgyesi Iván	Budapest,	Sóvári u. 34.	1031
dr. Soós Imre	Budapest,	Andrássy út 28.	1061
Sterbenz Károly	Sopron,	Ferenczi J. u. 50.	9400
Szenesné Magyar Mária	Budapest,	Labancz u. 14/a	1021
Szököcs Béla	Mohács	Felszabadulás t.p. 10.	7000
Varga Edit	Budapest,	Zámori u. 16.	1119

Külföldön élő tagok:

dr. Carlone Nicola	Torino,	Lungo Po Diaz, 6. I-10123
Lippóczi Norbert	Tarnów,	Novi Soviet 51. Pl-33100
Ripka Titusz	Bratislava,	Sedmokraskova 2.IV.41. CSSR. 82101

Intézményi tagok:

Megyei Könyvtár	Békéscsaba,	Derkovits sor 1. Pf. 35. 5601
-----------------	-------------	----------------------------------

Gáborjáni Szabó Kálmán famatszete X2

Bálint Ferenc rézkarca C3, C5

König Róbert famatszete X2

RÉSUMÉ

Numéro 1990/1-2. Depuis le janvier 1990 notre cercle fonctionne comme association. Mme Klára Vida secrétaire salue les lecteurs dans le numéro de présentation modifiée de la revue.

Antal Arató écrit sur l'exposition de Katalin Hervai, vivant en Roumanie. Dr. Imre Soós salue l'artiste Károly Várkonyi à l'occasion de son 80ème anniversaire. Nous publions le discours d'inauguration de Gy. Ferenc Simon retenti au vernissage de l'exposition de László Kékesi. Béla Szököcs donne un compte rendu sur sa visite chez Károly Sterbenz artiste vivant la ville Sopron. Parmi les nouvelles nous publions la lettre de Csanád Gál collectionneur résidant en Roumanie, qui exprime son espoir de nos relations mutuelles après les temps durs. Le registre d'adresses des membres de la KBK se trouve sur la page 15.

Numéro 1990/3. Dans l'article premier Antal Arató salue le sculpteur Ferenc Csúcs, membre de notre association, à l'occasion de son 85ème anniversaire et de son exposition organisé à Budapest dans le club des professeurs de l'Université L. Eötvös. Dr Imre Soós écrit sur l'exposition de Károly Andruskó, organisée à Senta, à l'occasion du 75ème anniversaire de l'artiste. On lit sur l'activité récente de Zoltán Perei dans l'article d'Antal Arató. L'auteur fait connaître les cartelles créés en 1988 et 1989 du Maître. Nous continuons la publication de l'essai de Mme Hilda Horváth. La partie 8 traite la représentation des femmes, hommes, nues sur l'ex libris. Nous publions l'essai d'Andor Semsey (1917-1986) retenti à la conférence de Balassagyarmat en 1979. Le feu collectinneur traite l'art de la gravure sur cuivre de notre siècle. On lit des nouvelles de la vie d'ex libris. Nous mentionnons les articles des revues étrangères traitants l'activité des artistes hongrois. Nous faisons connaître quelques publications récentes.

Le nom officiel et adresse de notre société:

„KBK” Grafikagyűjtő és

Művelődési Egyesület

1027 Budapest, Frankel Leó út 12. II. 19.

Nous prions nos lecteur étrangers,

veuillez expédier ses envois

sur l'adresse suivante:

Dr. VIDA KLÁRA

H-1027 Budapest

Frankel Leó út 12.

Petry Béla rajza P1

EX LIBRIS
DR. GERNOT BLUM

H. Ilgenfritz rézmetszete C2

Felelős szerkesztő: dr. Arató Antal

Felelős kiadó: dr. Vida Klára

Engedélyszám: B/KUL/64/1990.

NEOTYP Nyomda '90. Felelős vezető: dr. Naszályi Gábor

AZ ÚJSÁG SPONZORA – OUR SPONZOR

Vállalatunk több, mint 25 éves tapasztalattal rendelkezik a legkülönbözőbb áruk tárolásában, kezelésében és szállításában

Feladatainkat az ország hét különböző vidékén telepített nagy befogadóképességű közraktárunkban kiváló infrastruktúra biztosításával üzemszerű körülmények között látjuk el. Minden közraktárunkban közúti és vasúti összeköttetéssel, Győr és Baja térségében kikötővel rendelkezünk. Korszerű anyagmozgató gépekkel biztonságosan sérülésmentesen és szakszerűen rakodunk, biztosítva ezzel a csomagolás és az áru védelmét.

Célunk, hogy ügyfeleink igényeit a legmagasabb színvonalon elégítsük ki. Meggyőződésünk, hogy munkája gazdaságos megszervezéséhez nélkülözhetetlen partnerei leszünk.

az áruk mozgatása,
az áru biztonságos és szakszerű tárolása
(fedett és szabadtéri tárolóhelyeken)
áruküldemények kiváltása, feladása,
a továbbfuvarozáshoz szükséges fuvarozó eszköz megrendelése
fuvarozó eszköz esetenkénti soronkívüli biztosítása
nemzetközi fuvarozási és szállítmányozási tevékenység
vám és egyéb hatósági vizsgálatoknál szükséges közreműködés
az áru atcsomagolása, jelölése külön kívánság szerint
jegyzőkönyvek, konszignációk, fuvarlevelek,
kimutatások készítése
konténertárolás (depo szolgáltatás)
konténerek rakodása és közúti szállítása
konténerek javítása
közraktári jegy kiállítása
egyéb szolgáltatások elvégzése

ÁTI KÖZRAKTÁROZÁSI VÁLLALAT

Budapest, VII., Wesselényi u. 4.
H-1368 Bp. Pf.: 215 _____
Telefon: 1422-796 _____
Telex: 22-6528 _____

Our company has got a more than a 25-year-experience in warehousing, manipulation and transport of the widest range of goods. There are seven warehouses of big capacity, with excellent infrastructure in Hungary in which the proper conditions are given. Each warehouse is accessible in road traffic and by rail, two of them—at Győr and Baja—even by water. Up-to-date handling equipment makes professional, safe loading possible, thus protecting both goods and packaging from any damage.

Our aim is to meet our partners' requirements on the highest level. We are convinced you can't get along without us when economically organizing your job

handling of goods
safe and professional
warehousing of goods
(in roofed area and open-air)
clearance and dispatch of consignments,
ordering of transport vehicles being
necessary to forwarding
request
transport and forwarding in international
relations
assistance with customs clearance and other
controls of authorities
re-packing and marking of goods on special request
making damage reports, statements, drawing up packing lists
and freight bills warehousing of containers (depot service)
loading and transport of containers in road traffic
repairs of containers
issue of warehouse warrant
and other services.